

Státní služba

Září 2016

V dalším článku týkajícím se změn služebního poměru se budeme věnovat jedné ze změn, která má zásadní dopad do služebního poměru státního zaměstnance a v zásadě lze konstatovat, že jde více či méně o jednu z těch méně vítaných změn služebního poměru, pokud není iniciována samotným státním zaměstnancem. Budeme se totiž věnovat odvolání ze služebního místa představeného, které upravuje zákon o státní službě v § 60.

- Změny služebního poměru:
Odvolání ze služebního místa představeného
- Rovnocennost úřednické zkoušky

Změny služebního poměru: Odvolání ze služebního místa představeného

Odvolání ze služebního místa představeného je změnou služebního poměru, kterou činí příslušný služební orgán rozhodnutím v řízení ve věcech služby, tedy rozhodnutím vydaným ve správním řízení s výjimkou případů, kdy o odvolání rozhoduje vláda (například jde-li o odvolání státního tajemníka).

Obecně platí, že představeného odvolává ze služebního místa ten, kdo jej na dané služební místo jmenoval, respektive kdo má tuto pravomoc na základě § 52 až 58 zákona o státní službě. Ne vždy tedy musí být osobou, která představeného odvolává, její služební orgán (například služebním orgánem vůči státnímu tajemníkovi nebo personálnímu řediteli sekce pro státní službu je náměstek ministra vnitra pro státní službu, ale jmenuje ho, a tedy i odvolává, vláda).

Zásadní pro pochopení institutu odvolání ze služebního místa představeného je skutečnost, že následkem odvolání ze služebního místa představeného není bez dalšího též skončení služebního poměru. Důvody pro skončení služebního poměru ze zákona nebo na základě rozhodnutí upravuje zákon o státní službě zvlášť v § 71 až 74.

Představeného lze odvolat jen z důvodů uvedených v § 60 odst. 1 písm. a) až e) zákona o státní službě, a dále na základě písemné žádosti státního zaměstnance podle § 60 odst. 2 zákona o státní službě. Důvody pro odvolání náměstka

ministra vnitra pro státní službu a personálního ředitele sekce pro státní službu (pokud vykonává pravomoci náměstka ministra vnitra pro státní službu, protože toto služební místo není obsazeno) ze služebního místa stanoví (nad rámec výše zmíněných důvodů) též § 60 odst. 3 zákona o státní službě. Naproti tomu vedoucího zastupitelského úřadu lze podle § 60 odst. 4 zákona o státní službě odvolat ze služebního místa z jakýchkoli důvodů nebo bez uvedení důvodu. Podle § 60 odst. 5 zákona o státní službě končí výkon služby na služebním místě představeného též dnem nabytí právní moci rozhodnutí o kárném opatření odvolání ze

služebního místa představeného nebo propuštění ze služebního poměru. Jak z uvedeného plyne, pravomoc služebního orgánu, případně jiného orgánu, který představeného jmenoval, odvolat představeného z jeho služebního místa je tak omezena pouze na zákonné důvody, které jsou taxativně stanoveny a nelze je rozšiřovat. V tomto směru lze tedy vidět zcela zásadní rozdíl oproti úpravě odvolání vedoucího zaměstnance v zákoníku práce, neboť oproti dřívějšímu stavu není možné odvolat představeného z jakýchkoli důvodů nebo i bez udání důvodu, ale lze tak učinit pouze na základě zákonem přesně stanovených důvodů. Navíc státní zaměstnanec se proti

případně nezákonnému odvolání může bránit, a to jak prostřednictvím odvolání ve správním řízení, tak případně i žalobou ve správním soudnictví.

Pokud jde o samotné důvody pro odvolání ze služebního místa představeného, tak ty jsou následující. Prvním důvodem pro odvolání podle § 60 odst. 1 písm. a) zákona o státní službě je zrušení služebního místa představeného.

Druhým důvodem pro odvolání podle § 60 odst. 1 písm. b) zákona o státní službě je skutečnost, že představený obdržel služební hodnocení, které obsahuje závěr o tom, že dosahoval nevyhovujících výsledků. Zatímco důvodem pro rozhodnutí o skončení služebního poměru je, že dvě po sobě jdoucí služební hodnocení státního zaměstnance obsahují závěr o tom, že ve službě dosahoval nevyhovujících výsledků, pro odvolání ze služebního místa představeného postačuje jedno služební hodnocení se závěrem o nevyhovujících výsledcích. Služební orgán v tomto případě rozhodne i o odejmutí osobního příplatku, neboť státnímu zaměstnanci nelze podle § 6 odst. 1 písm. d) nařízení vlády č. 134/2015 Sb., o podrobnostech služebního hodnocení státních zaměstnanců a vazbě výsledku služebního hodnocení na osobní příplatek státního zaměstnance, přiznat osobní příplatek, pokud státní zaměstnanec dosahoval nevyhovujících výsledků. Odvolá-li se státní zaměstnanec proti rozhodnutí o odvolání ze služebního místa představeného, předpokládá § 168 odst. 3 zákona o státní službě, že bude v odvolacím řízení přezkoumáno i dotčené služební hodnocení.

Třetím důvodem pro odvolání představeného je ztráta předpokladu zdravotní způsobilosti. Pokud tedy představený pozbude s ohledem na svůj zdravotní stav dlouhodobě nebo trvale zdravotní způsobilost vykonávat služební povinnosti na daném služebním místě představeného, musí být odvolán. Podkladem pro takové rozhodnutí je lékařský posudek vydaný poskytovatelem pracovně-lékařských služeb nebo rozhodnutí orgánu státní zdravotní správy. Dlouhodobé pozbytí zdravotní způsobilosti je třeba chápat jako zdravotní stav, který omezuje tě-

lesné, smyslové nebo duševní schopnosti státního zaměstnance významně pro jeho schopnost vykonávat službu, pokud tento zdravotní stav trvá déle než 1 rok nebo podle poznatků lékařské vědy lze předpokládat, že bude trvat déle než 1 rok.

Čtvrtým důvodem pro odvolání představeného je ztráta způsobilosti seznamovat se s utajovanými informacemi, pokud takovýto požadavek je stanoven služebním předpisem (takzvanou vnitřní systemizací) pro dané služební místo jako další požadavek dle § 25 odst. 5 písm. b) zákona o státní

„Oproti dřívějšímu stavu je možné odvolat představeného pouze na základě zákonem přesně stanovených důvodů.“

službě. Služebním předpisem je stanoven pro dané služební místo požadavek způsobilosti seznamovat se s utajovanými informacemi v souladu se zákonem č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, tj. je stanoven i stupeň utajované informace („Vyhrazené“, „Důvěrné“, „Tajné“, „Přísně tajné“). Pokud zanikne nebo je zrušena platnost příslušných dokladů prokazujících splnění podmínky pro přístup k utajované informaci příslušného stupně utajení, přestává představený splňovat uvedený požadavek a příslušný orgán je povinen odvolat představeného z jeho služebního místa. Pokud to však zajištění řádného výkonu služby umožňuje a státní zaměstnanec doloží, že podal žádost o vydání nového osvědčení, lze připustit, že státní zaměstnanec setrvá na svém dosavadním služebním místě a odvolán bude až tehdy, pokud žádost jím podaná bude následně Národním bezpečnostním úřadem zamítnuta. O odvolání představeného z tohoto důvodu je třeba rozhodnout též tehdy, pokud byl státní zaměstnanec přijat do služebního poměru na základě výsledku výběrového řízení s tím, že před vydáním rozhodnutí o přijetí do služebního poměru a jmenování na služební místo požádal o vydání osvědčení fyzické osoby příslušného stupně utajení podle

zákona o ochraně utajovaných informací a tato žádost byla následně Národním bezpečnostním úřadem zamítnuta. O odvolání představeného je třeba také rozhodnout, pokud na místo představeného byl změnou služebního předpisu pro dané služební místo nově stanoven požadavek způsobilosti seznamovat se s utajovanými informacemi a žádost podaná dosavadním představeným byla následně Národním bezpečnostním úřadem zamítnuta.

Pátým zákonným důvodem pro odvolání z funkce představeného je zproštění výkonu služby z důvodu vazby. Služební orgán podle § 48 zákona o státní službě zproští státního zaměstnance výkonu služby, byl-li vzat do vazby, a to po dobu jejího trvání. Odvolání ze služebního místa představeného pro zproštění výkonu služby z důvodu vazby není dočasnou, ale trvalou změnou služebního poměru. Pokud následně dojde k odpadnutí důvodu zproštění výkonu služby, státní zaměstnanec již nemusí být nezbytně jmenován na své původní služební místo, ale je třeba jej zařadit na jiné služební místo, a to na základě § 70 odst. 3 zákona o státní službě. K výkonu služby na služební místo zařazené v nižší platové třídě však lze státního zaměstnance zařadit jen s jeho souhlasem. Jak tedy z uvedeného vyplývá, u této skupiny státních zaměstnanců zákon o státní službě nezaručuje jejich opětovné jmenování na původní služební místo před odvoláním, ačkoli je pravdou, že toto opětovné zařazení (jmenování) na původní služební místo není vyloučeno, pokud je toto služební místo v době odpadnutí důvodu zproštění výkonu služby volné. Naproti tomu pokud je vůči představenému zahájeno trestního stíhání, ale nebude vzat do vazby, bude takový představený pouze zproštěn výkonu služby, ale není naplněn důvod pro odvolání představeného.

Odvolání ze služebního místa představeného může být iniciováno též samotným představeným. Služební orgán je totiž povinen odvolat představeného na základě jeho písemné žádosti. Služební orgán je povinen v takovém případě vydat rozhodnutí o odvolání tak, aby k odvolání došlo nejpozději do uplynutí doby 60 dnů ode dne podání žádosti. Služební or-

gán může vyčerpat celou délku uvedené doby, ale může též rozhodnout o dřívějším odvolání ze služebního místa představeného (například poslední den kalendářního měsíce předcházející konci doby 60 dnů ode dne podání žádosti). Uvede-li státní zaměstnanec v žádosti o odvolání ze služebního místa představeného konkrétní datum, ke kterému požaduje ze služebního místa odvolat, které je datem dřívějším než 60 dnů ode dne podání žádosti, je v zásadě na služebním orgánu, zda s ohledem na možnosti konkrétního správního úřadu a potřebu zajištění řádného výkonu činnosti správního úřadu žadateli vyhoví a rozhodne o odvolání ze služebního místa představeného k datu dřívějšimu. Na druhou stranu služební orgán nemůže stanovit v rozhodnutí o odvolání ze služebního místa představeného dřívější datum odvolání než datum, které uvedl představený ve své žádosti. Nejzazším datem pro odvolání ze služebního místa představeného je však vždy datum odpovídající uplynutí doby 60 dnů ode dne podání žádosti.

Výkon služby představeného na služebním místě přestaveného končí též dnem nabytí právní moci rozhodnutí o kárném opatření odvolání ze služebního místa představeného nebo propuštění ze služebního poměru. V tomto případě již nedochází k odvolání ze služebního místa představeného rozhodnutím služebního orgánu, ale konec výkonu služby na tomto služebním místě nastává na základě pravomocného rozhodnutí jiného orgánu, tj. kárné komise o uložení příslušného kárného opatření. Služební orgán tedy v těchto případech nevydává rozhodnutí o odvolání představeného ze služebního místa.

Jak jsme se již zmínili, samo odvolání ze služebního místa představeného nemá bez dalšího za následek skončení služebního poměru státního zaměstnance. Služební poměr státního zaměstnance i po jeho odvolání ze služebního místa představeného trvá (pokud například sám nepožádá i o skončení služebního poměru), a je tedy třeba dále upravit postavení státního zaměstnance v rámci státní služby. Tato úprava dalšího postavení státního zaměstnance se činí prostřednictvím institutu pře-

vedení na jiné služební místo, a to podle § 61 odst. 1 písm. b) zákona o státní službě [případně podle § 61 odst. 1 písm. a) zákona o státní službě, byl-li státní zaměstnanec odvolán ze zdravotních důvodů]. Nelze-li státního zaměstnance rozhodnutím převést na jiné služební místo, neboť žádné vhodné služební místo není volné, rozhodne služební orgán o zařazení státního zaměstnance mimo výkon služby z organizačních důvodů podle § 62 zákona o státní službě.

Závěrem lze k odvolání ze služebního místa představeného podotknout, že ze samotné úpravy tohoto institutu v zákonu o státní službě (odvolání jen z taxativně stanovených důvodů) lze dovodit, že oproti úpravě v zákoníku práce je institut odvolání jedním z prostředků stability služebního poměru státního zaměstnance a jsou v něm promítnuty i zásady transparentnosti a apolitizace státní služby, na nichž je zákon o státní službě mimo jiné založen. ■

Zpracoval **Mgr. Karel Moravec**, vedoucí oddělení řízení ve věcech státní služby, odbor systemizace, organizace a koordinace státní služby Ministerstvo vnitra.

Rovnocennost úřednické zkoušky

Každý státní zaměstnanec podléhající zákonu č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní službě“) je povinen vykonat úřednickou zkoušku pro obor státní služby, k jehož výkonu byl na služební místo zařazen nebo jmenován, přičemž jednotlivé obory státní služby jsou vzájemně nezastupitelné. To mimo jiné znamená, že vykonává-li státní zaměstnanec službu na služebním místě, kde je systemizováno více oborů státní služby, musí vykonat úřednickou zkoušku, respektive její zvláštní část, pro každý z těchto oborů. Obdobně to platí v případě jeho pozdějšího zařazení nebo jmenování na služební místo v jiném oboru státní služby.

Povinnost úspěšně vykonat úřednickou zkoušku však může být státním zaměstnancem zcela nebo jen z části splněna i na základě ustanovení § 36 odst. 4 zákona vykonáním jiné, rovnocenné zkoušky. Za rovnocennou obecné části úřednické zkoušky se přímo ze zákona považuje obecná část zkoušky zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků.

Vláda dále může na základě § 36 odst. 4 zákona o státní službě nařízením stanovit, že zvláštní část zkoušky zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků

k výkonu konkrétní správní činnosti se považuje za rovnocennou zvláštní části úřednické zkoušky pro příslušný obor státní služby. Dále může vláda nařízením stanovit, že za rovnocennou zvláštní části úřednické zkoušky se považuje zkouška podle jiného zákona, je-li její obsah a rozsah se zvláštní částí úřednické zkoušky srovnatelný.

Na základě tohoto zmocnění bylo vydáno nařízení vlády č. 136/2015 Sb., o rovnocennosti některých zkoušek a odborných kvalifikací zvláštní části úřednické zkoušky, které v příloze č. 1 obsahuje uzavřený výčet oborů státní služby a jim rovnocenných zvláštních

částí zkoušky zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků k výkonu konkrétní správní činnosti a v příloze č. 2 obsahuje uzavřený výčet oborů státní služby a jim rovnocenných zkoušek podle jiného zákona. Protože tento výčet je uzavřený, platí, že není-li některý obor státní služby v některé příloze uveden, nemá žádnou tímto způsobem rovnocennou zkoušku. Stejně tak platí, že ke zde uvedeným oborům státní služby nemůže být za rovnocennou považována žádná jiná zkouška zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků k výkonu konkrétní správní

činnosti neuvedené v příloze č. 1 ani žádná zkouška podle jiného zákona neuvedená v příloze č. 2. Za rovnocennou zvláštní části úřednické zkoušky se dle výše uvedeného nařízení vlády pro vymezené obory státní služby jako například Daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění, Audit či Lékařská posudková služba považuje uznání odborné kvalifikace podle zákona o uznávání odborné kvalifikace.

K této problematice byl též vydán metodický pokyn náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 5/2015, kterým se stanoví podrobnosti k rovnocennosti některých zkoušek a odborných kvalifikací zvláštní části úřednické zkoušky (dostupný na webových stránkách www.statnisluzba.cz, v záložce Dokumenty a stanoviska a dále Metodické pokyny), kde je mimo jiné zveřejněn vzor žádosti o vydání osvědčení o rovnocennosti úřednické zkoušky anebo některé její části nebo vzor příslušného osvědčení. Toto osvědčení vydává služební orgán dotčeného státního zaměstnance (žadatele), nikoliv ústřední správní úřad, který má v gesci příslušný obor státní služby. Osvědčení má deklaratorní povahu, osvědčuje tedy dle konkrétních okolností, že státní zaměstnanec v minulosti vykonával buď obecnou část zkoušky zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků, nebo zvláštní část této zkoušky anebo zkoušku celou, případně že vykonával zkoušku podle jiného zákona, odpovídající zvláštní části úřednické zkoušky pro daný obor státní služby. Služební orgán zde proto nemá žádné místo pro správní uvážení a výčetem v příloze č. 1 a č. 2 je striktně vázán. Nemůže tedy posuzovat rovnocennost jiných zkoušek než v zákoně o státní službě a prováděcím nařízení vlády výslovně uvedených a rozhodnout o jejich uznání.

Protože povinnost vykonat úřednickou zkoušku podle zákona o státní službě nemůže být – na rozdíl od povinnosti vykonat zkoušku zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nahrazena dosaženým

vzděláním, nelze také nijak přihlídnout k dřívějšímu případnému rozhodnutí o uznání vzdělání pro výkon některých správních činností. Za rovnocennou úřednické zkoušce anebo některé její části se považuje výlučně skutečně vykonaná zkouška zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků.

Ve vztahu k příloze č. 1 však aplikační praxe působí jistě obtíže ve vztahu k uznávání rovnocennosti zkoušky zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků vykonané podle dřívějších právních předpisů. K této problematice bylo publikováno výkladové stanovisko sekce pro státní službu (dostupné na webových stránkách www.statnisluzba.cz, v záložce Dokumenty a stanoviska a dále Stanoviska – s názvem Stanovisko k rovnocennosti úřednické zkoušky a zkoušky zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků), v němž jsou podrobně popsány možné případy.

Obecně platí, že byla-li podle dřívější právní úpravy (vyhláška č. 260/1991 Sb., vyhláška č. 51/1998 Sb., vyhláška č. 345/2000 Sb. anebo vyhláška č. 512/2002 Sb.) vykonána zkouška zvláštní odborné způsobilosti, vždy se považuje za rovnocennou obecné části úřednické zkoušky. Ve vztahu k rovnocennosti zvláštní části úřednické zkoušky však je zapotřebí zkoumat, zda zvláštní část zkoušky zvláštní odborné způsobilosti vykonaná podle předchozí právní úpravy pro výkon tehdejších správních činností odpovídá správním činnostem uvedeným v příloze č. 1 výše citovaného nařízení vlády. V případě pochybností si služební orgán vyžádá stanovisko ústředního správního úřadu, jenž má v gesci obor státní služby, pro který je požadováno vydání osvědčení o rovnocennosti. ■

Zpracoval **Ing. Mgr. Petr Schreyer**, vedoucí oddělení vzdělávání a úřednické zkoušky, odbor vzdělávání a mezinárodní spolupráce ve státní službě, Ministerstvo vnitra.

